

10^{naše} příroda . KONFERENCE

ODOLNÉ LESY

10. prosince 2024 / Olomouc

ABSTRAKTA

10. konference Naše příroda

ODOLNÉ LESY

10. prosince 2024 / Clarion Congress Hotel Olomouc

Program

9.00–9.10 ZAHÁJENÍ KONFERENCE

9.10–9.40 **Odolné lesy: od politických proklamací a vědeckých konceptů k provozní lesnické realitě**

[doc. Ing. Tomáš Vrška, Dr.](#)

Mendelova univerzita v Brně, Školní lesní podnik Křtiny

9.40–10.10 **Proč jsou potřeba změny lesního a mysliveckého zákona?**

[Ing. Karel Kříž](#)

Český svaz ochránců přírody Vlašim

10.10–10.40 **Diverzita epifytů a hospodaření v našich lesích**

[Mgr. Jiří Malíček, Ph.D.](#)

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.

10.40–11.00 PŘESTÁVKA

11.00–11.30 **Ekologické lesnictví – příroda modelem**

[Ing. Petr Kjučukov, Ph.D.](#)

Lesy České republiky, s.p., Lesní závod Konopiště

Katedra ekologie lesa, Fakulta lesnická a dřevařská, Česká zemědělská univerzita v Praze

11.30–12.00 **Lesy NPR Rejvíz po gradaci kůrovce – mimořádná příležitost pro přírodu**

[Mgr. Josef Kašák, Ph.D.](#)

Ústav ochrany lesů a myslivosti, Lesnická a dřevařská fakulta, Mendelova univerzita v Brně

12.00–12.30 **Světlé lesy a jejich význam**

[Mgr. Lukáš Čížek, Ph.D., RNDr. Pavel Šebek, Ph.D.](#)

Biologické centrum AV ČR, v. v. i.

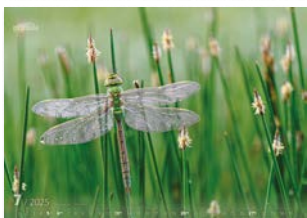
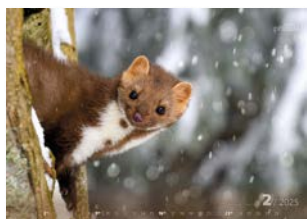
12.30–13.30 PŘESTÁVKA NA OBĚD

- 13.30–14.00 **Ščúrnica – dvacetiletý příběh bělokarpatského (pra)lesa**
 Ing. Jan Moravec, Mgr. Martina Kišelová
 Český svaz ochránců přírody
- 14.00–14.30 **Certifikace lesů FSC – odpovědné lesní hospodaření**
 Ing. Tomáš Duda
 FOREST STEWARDSHIP COUNCIL® (FSC®), Česká republika
- 14.30–15.00 **Motýli našich lesů**
 RNDr. Adam Véle, Ph.D., Ing. Jan Liška
 Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.
- 15.00–15.30 **Kam jsme se v lesích posunuli za 5 let od minulé „lesní“ konference?**
 Ing. Milan Hron
 Pro Silva Bohemica, z. s.
- 15.30–15.50 **PŘESTÁVKA**
- 15.50–16.05 **Školní lesy – projekt ekocentra Chaloupky**
 Ing. Martin Kříž
 Chaloupky o. p. s.
- 16.05–16.35 **Role padlého dřeva a přítomnosti buku na malakofaunu hospodářských smrkových lesů: kolik padlého dřeva ve smrčinách chybí?**
 Mgr. Kristina Svobodová
 Ústav botaniky a zoologie, Masarykova univerzita, Brno
- 16.35–17.05 **Keď nejde les k študentovi. . .
 Sú potrebné terénne exkurzie a cvičenia do lesných ekosystémov?**
 prof. Ing. Peter Urban, PhD.
 Katedra biológie a environmentálnych štúdií, Fakulta prírodných vied,
 Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica
- 17.05–17.35 **Trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) trnem v oku české veřejnosti?**
 RNDr. Michaela Vítková, Ph.D.
 Botanický ústav AV ČR, v. v. i.

17.35 SLOSOVÁNÍ ANKETY A UKONČENÍ KONFERENCE

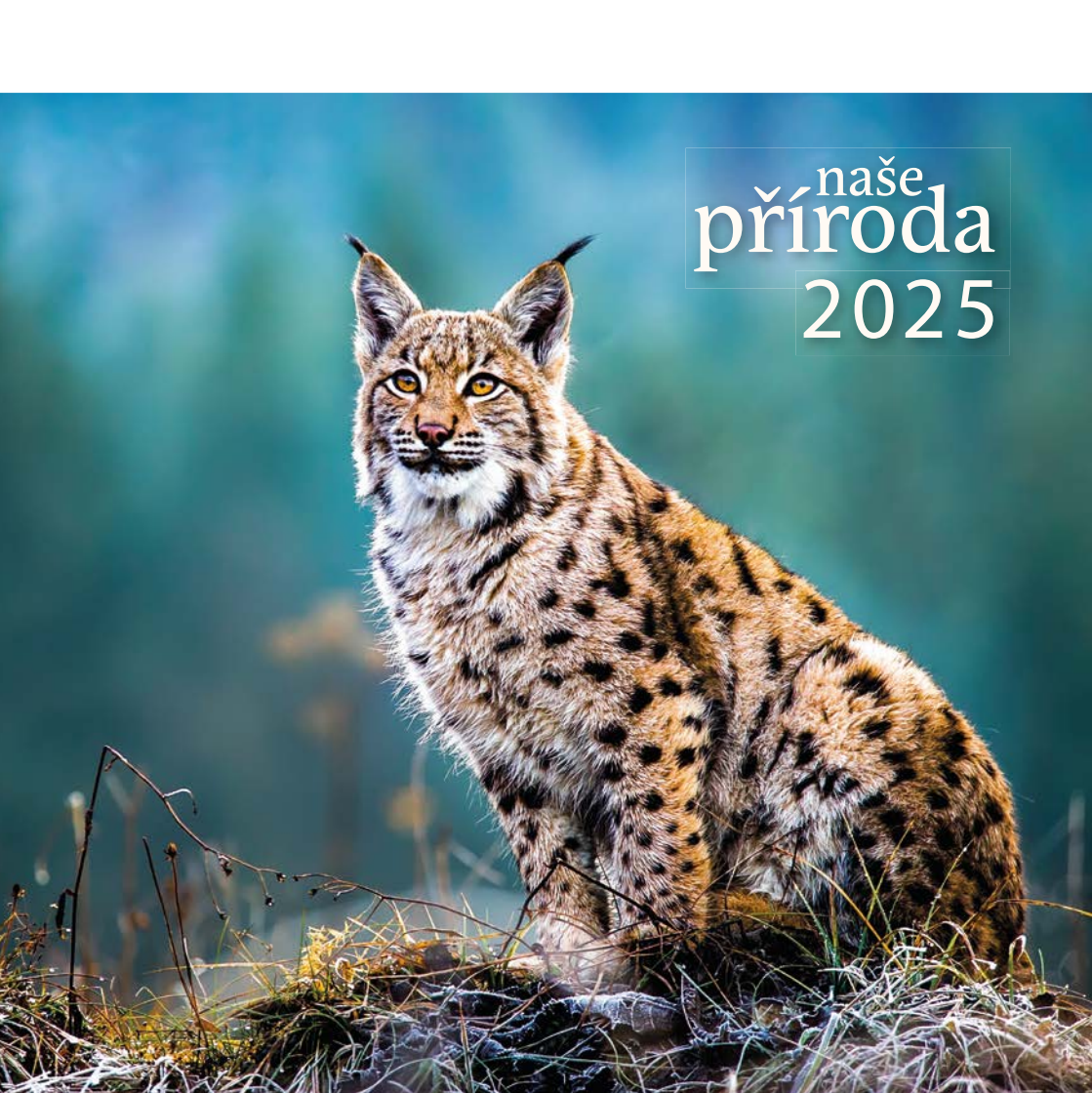
Změna programu vyhrazena.

KALENDÁŘ NAŠE PŘÍRODA 2025

„Další rok ve společnosti Naší přírody“

Náš tradiční nástěnný kalendář je opět tady! Hvězdou titulní strany je tentokrát majestátní rys a z dalších 12 nádherných fotografií ve formátu A3 se budete moci těšit celý příští rok. Přestože náklady neúprosně rostou, cena kalendáře zůstává stejná, tedy 299 Kč + poštovné a balné. Neváhejte a objednejte si svůj kalendář již nyní, vychází opět v limitované edici 500ks. Objednávejte přes distribuční společnost SEND (www.send.cz), objednávky na Slovensko můžete domluvit s naší redakcí na dostalova@nasepriroda.cz.

naše příroda 2025

Formát kalendáře:

A3 na šířku (42 × 29,7 cm)

Cena kalendáře:

299 Kč + poštovné a balné, distribuce od konce listopadu 2024

Objednávky a distribuci zajišťuje SEND Předplatné, Dana Bendlová,
tel.: 225 985 225, dana@send.cz, www.send.cz

Bližší informace o kalendáři i časopisu najdete na
www.nasepriroda.cz nebo na www.send.cz

Odolné lesy: od politických proklamací a vědeckých konceptů k provozní lesnické realitě

doc. Ing. Tomáš Vrška, Dr.

Mendelova univerzita v Brně, Školní lesní podnik Křtiny

Evropské instituce postupně vydávají různě (ne)závazné dokumenty vztahující se k lesům a lesnictví a jejich interpretace bývá v různých společenských skupinách dosti rozdílná. A někdy je spojená i s nereálnými očekáváními.

Green Deal cílí na cirkulární bioekonomiku, EU Forest Strategy for 2030 přichází s konceptem přírodě bližšího lesnického hospodaření (closer-to-nature forestry) v hospodářských lesích, EU Biodiversity Strategy for 2030 navrhuje rozšířit podíl chráněných území pro zachování a obnovu biologické rozmanitosti a na ni navazuje Nařízení o obnově přírody (Nature Restoration Law), které požaduje obnovu funkčních ekosystémů, ale už nechává na členských státech, jak to pojmu, závazný bude reporting na bázi 7 indikátorů. A před tím vším započala série ministerských Konferencí o ochraně lesů v Evropě (dnes pod názvem FOREST EUROPE), která novodobý pohled na roli a funkce lesů v Evropě definovala (1990 Strasbourg) a ukotvila pojem trvale udržitelného hospodaření (Sustainable Forest Management) a následně definovala rámcové směrnice (v opravdu širokém rozpětí) pro i) trvale udržitelné hospodaření, ii) ochranu biodiverzity v lesích a iii) dlouhodobou adaptaci lesů na klimatickou změnu (Helsinky, 1993).

Takže všechny podstatné vize i cíle pro evropské lesnictví byly již opakovaně politicky deklarovány. Odolnost lesů – Forest resilience – je politickým tématem dneška. Kolik se toho ale reálně změnilo, respektive proč to jde tak

pomalů? Dovolím si zmínit dva důvody, v nichž se kombinují vnější (lesníci versus biologové, ochranáři...) a vnitřní (uvnitř lesnické branže) „bloky pokroku“:

Existuje totiž příkop mezi deklarací různých konceptů lesnického hospodaření (close-to-nature forestry; closer-to-nature forestry; ecological forestry; natural disturbance-based forestry; continuous cover forestry, sustainable forestry a další) a mezi praktickou lesnickou činností, protože koncepty nejsou návodem pro hospodaření. Koncepty jsou výsledkem teoretických diskuzí, vedených většinou mimo provozní lesnické prostředí. Ve svých myšlenkách se navíc částečně překrývají a nemají definovány jasné parametry pro provozní praxi. Přesnější parametry, potřebné pro lesnickou praxi, definují modely hospodaření, které se promítají do rámcových směrnic hospodaření pro každý majetek resp. jeho lesní hospodářský plán. Chceme-li adaptační, přírodě blízké modely uplatnit na větších majetcích (tedy v řádu stovek a více hektarů), je nutné je aplikovat plánovitě, systematicky a dlouhodobě, protože lesnictví je zcela závislé na prodeji dříví, které vyprodukuje. A s tím je spojen další problém, který z pohledu biologa, aktivisty, občana na procházce, politika, není zřejmý – přechod k nepasečným (nebo chcete-li ekologicky oprávněnějším, přírodě bližším, nepravidelným atd.) modelům zdaleka neumí každý lesník. Teoretická výuka na fakultách na to v žádném případě nestačí. Je třeba

vyznačování těžeb pro tyto modely a zejména pro převody z pasečných na nepasečné tréno-
vat na tréninkových plochách a vyhodnocovat
si je, poté v porostech u kolegů, kteří to umí,
následně si to zkusit v prvním porostu u sebe na
svěšeném majetku. Taková zásadní změna přiná-
ší změnu intenzity zásahů, mění se pořadí priorit
pro výběr stromů k těžbě, upravují se provozní
pokyny, normy, nacenění práce a také obchodní
strategie podniku. Výsledek změny začíná být
vidět po prvních dvou zásazích, ne dříve, tedy
přibližně po 15–20 letech. A pokud pracujete
v pasečných modelech 25 let a někdo přijde
a řekne, že máte celý systém změnit, tak čelíte
velké psychické výzvě resp. zátěži – jak to kdo
vnímá. A hlavně nejistotě z něčeho nového, co
bude trvat dlouho a vy už neuvidíte výsledek,
a tudíž si neověříte, jestli vaše práce měla smysl.

Druhý důvod je také komunikační – nelesníci
požadují různé změny v lesnickém hospodaření
a formulují je způsobem, který buď není pro
lesníky srozumitelný, nebo je hodně kategorický
a případně i odborně zcela „mimo“. Takových
příkladů je více: např. představa, že „přírodě blízké
hospodaření by mělo pracovat s co největším
množstvím dřevní hmoty, aby les vázal hod-
ně uhlíku“ (viz jedno z navržených témat této
konference), nebo indikátor v článku 12 Nařízení
o obnově přírody „podíl lesů s bohatou věkovou
strukturou“, případně kategorické požadavky

typu „plošně navýšit obmýtlí listnatých porostů“
atd. (tyto omyly si rozebereme během prezen-
tace). A výsledkem je komunikační blok mezi
zájmovými skupinami.

Provozní lesnická realita se mění pomalu,
to není naše omluva, pouze konstatování sta-
vu. Jedná se především o změnu myšlení, ná-
sledně nabytí nových praktických zkušeností,
které začneme realizovat na svěšeném majet-
ku. A co chybí napříč všemi obory? Schopnost
konceptně uchopit hospodaření v krajinném
měřítku – propojit produkční a ekosystémové
funkce lesů do krajinné matice. Ale to je možné
jenom tehdy, když to budou realizovat nejenom
nově dozdělaní lesníci, ale i kvalifikovaní dělníci,
nikoliv agenturami dovezené námezdní síly, které
si přicházejí co nejrychleji něco vydělat. To je ten
opomíjený sociální pilíř lesnického hospodaření.
Bez něj žádné odolné lesy nebudou. Propojení
všech tří pilířů:

- ekologického (adaptace lesů na klimatickou
změnu a přírodě blízké hospodaření),
- ekonomického (kvalitní obnovitelný zdroj
suroviny navíc vázající uhlík a živící lesnický
provoz),
- sociálního (kvalifikovaní dělníci se stálou
prací a příjmem) = integrované lesnické
hospodaření. To je největší a nejtěžší výzva
našeho oboru v současnosti. I to si ukážeme
na reálných příkladech.

Proč jsou potřeba změny lesního a mysliveckého zákona?

Ing. Karel Kříž

Český svaz ochránců přírody Vlašim

Přednáška pojednává o pohledu lesníka a ochránce přírody na současnou novelu lesního a mysliveckého zákona tak, jak je schválila vláda a šly po poslanecké sněmovny. Důvodech, proč jsou tyto novely potřebné, jejich vzájemné provázanosti, a o tom co se povedlo, či naopak nepovedlo do obou novel prosadit. Vše ve vztahu k současné situaci obnovy lesů po kůrovcové kalamitě a narůstajícím stavům spárkaté zvěře. Novela lesního zákona reaguje především na změnu přístupu pěstování lesů z více či méně druhově a věkově uniformních porostů na smí-

šené víceúrovňové porosty. Dále pak rozvolňuje zkosnatělá pravidla péče o les a dává vlastníkům více svobody v rozhodnutí, jakým způsobem chtějí o les pečovat. Je zde pamatováno i na rozvoj vzdělání odborných lesních hospodářů a osvětu. Novela mysliveckého zákona odstraňuje dvojkolejnost zákonů v rozhodování o vzácných a chráněných druzích nelovné zvěře, stanovuje pravidla pro lov spárkaté zvěře podle aktuálního poškození ekosystémů (nikoliv podle sčítání zvěře) a zlepšuje práva vlastníků pozemků na jejich ochranu před škodami.

Diverzita epifytů a hospodaření v našich lesích

Mgr. Jiří Malíček, Ph.D.

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.

Mezi vůbec nejrozmantější ekologické skupiny organismů v lesních ekosystémech patří epifyty, a to především cévnaté rostliny, lišejníky, mechorosty, houby, řasy a bakterie. Jenom v České republice se jich vyskytují tisíce druhů. Bioindikační vlastnosti některých skupin jsou doslova excelentní. Známé jsou především lišejníky, ovšem např. i mechorosty či chorošovitě houby mohou odrážet zásadní vlastnosti lesního prostředí. Promítnutí potřeb epifytů v lesním hospodaření je však u nás ojedinělé, a to i v chráněných územích. Ke stanovení významu lesa tradičně využíváme především cévnaté rostliny v podrostu, ptáky nebo konkrétní parametry (vlastnosti) lesa, jako např. množství mrtvého dřeva a stáří stromů.

Stejně tak hospodaření v lesích chráněných území většinou cílíme na výše jmenované skupiny. Například v horských lesích je ale diverzita rostlin a ptáků obecně nízká, tudíž nejsou vůbec vhodnou indikační skupinou, dle které nastavit režim obhospodařování. Epifyty jsou mnohem citlivější na disturbance, nabídku mikrostanovišť, prostorovou heterogenitu a mikroklimatické podmínky. Pro konkrétní zásahy v ochranných lesích by tak vždy měly být brány v úvahu požadavky několika rozdílně fungujících skupin organismů, z nichž alespoň jedna by měla být primárně epifytická. Tento multi-taxonický přístup potvrzují výsledky vědeckých studií a vlastní výsledky dlouhodobého výzkumu středoevropských lesů.

Ekologické lesnictví – příroda modelem

Ing. Petr Kjučukov, Ph.D.

Lesy České republiky, s. p., Lesní závod Konopiště

Katedra ekologie lesa, Fakulta lesnická a dřevařská, Česká zemědělská univerzita v Praze

Žijeme v éře krize klimatu a biodiverzity – v krizi ekologické. Les coby poutač uhlíku a hlavní nositel (ohrožený) suchozemské biodiverzity hraje v této krizi roli oběti i příležitosti, a velmi záleží na tom, jak s ním nakládáme. Perspektivním a inovativním způsobem managementu lesa je ekologické lesnictví. To vzniklo v 80. letech 20. století v Severní Americe v reakci na neudržitelnost produkčního lesnictví ve vztahu k biodiverzitě.

Ekologické lesnictví není ani tak dalším z řady lesnických modelů, jako spíše koncepcí, pro niž je modelem sama příroda. Cílem je připustit, zohlednit a při hospodaření napodobovat přirozenou dynamiku lesů, která je do značné míry postavena na přírodních narušeních – disturbancích.

Různé lesní regiony mají svůj specifický disturbancí režim, v jehož kontextu se po tisíce let vyvíjela a adaptovala biodiverzita. Pokud rozpoznáme hlavní atributy daného režimu (například při výzkumu pralesů), zejména interval, intenzitu, typické způsoby narušení a odumírání stromů, hlavně však tzv. biologické dědictví disturbancí,

můžeme tyto aspekty v lese uvědoměle tolerovat a napodobovat. Zmíněné biologické dědictví je zásadní; představuje pro lesní organismy jakýsi „záchranný člun“. Vlajkou tohoto člunu jsou staré stromy a mrtvé dřevo.

Ovlivňování lesního ekosystému by tedy mělo být prováděno v rámci mezí daných přírodním (historickým) režimem disturbancí, který existoval v ekosystému před zásadní antropickou změnou. Původní biota obývající les se vyvinula za těchto poměrů, a proto je jejich využití logickým řešením pro ochranu biodiverzity.

Ekologické lesnictví a priori vychází z krajinného kontextu, s úsilím o zajištění funkční sítě biotopů a promyšlené plánování hospodářské intenzity (od přísné ochrany až po integraci minimálních prvků) napříč různými měřítky.

Lesní závod Konopiště (LČR, s.p.) ve spolupráci s Katedrou ekologie lesa FLD ČZU založil demonstrační objekt Samechov, zařazený též do sítě demonstračních objektů Pro Silva, kde jsou na 325 ha dílčí metody ekologického lesnictví pilotně rozvíjeny.

Lesy NPR Rejvíz po gradaci kůrovce – mimořádná příležitost pro přírodu

Mgr. Josef Kašák, Ph.D., Mgr. Jindřich Chlapek, Mgr. Vít Slezák, Ing. Petr Martinek, Ph.D.

Ústav ochrany lesů a myslivosti, Lesnická a dřevařská fakulta, Mendelova univerzita v Brně

Hmyz ve střední Evropě ubývá, což má následné zásadní dopady na fungování ekosystémů. Disturbované, tj. rozpadající se, lesy

představují refugium pro hmyz, pomáhají návratu ohrožených a ochranně významných druhů a jsou zásadní příležitostí pro zvýšení/

podpory biodiverzity. Jedním z inspirativních příkladů může být příběh vznikající divočiny v NPR Rejvíz. Cílem zde realizované studie bylo proto zjistit vývoj společenstev saproxylických brouků v průběhu a také po gradaci kůrovce v horském smrkovém lese. V rámci výzkumu byly nainstalovány oknové pasti na trvalé monitorovací plochy ještě před gradací kůrovce a dále byly exponovány následující čtyři roky. Víceletá studie prokázala, že po odumření porostu dochází k výrazné změně společenstev saproxylických brouků, kdy početnosti jedinců v plochách jsou 3× vyšší a počet druhů je 2× vyšší. Současně je zřejmé, že na nárůstu základních vlastností společenstev se podílí řada druhů s pestrými nároky na prostředí. Nepřekvapivě výrazně zvyšují

početnosti xylofágní zástupci vázaní na čerstvě odumřelé stromy a dřevo v počátečním stupni rozkladu a druhy preferující osluněná stanoviště. Tento jev je dán tím, že v lokalitě došlo k odumření velkého množství stromů a porosty jsou proto výrazně světlejší. Nicméně početnější jsou také fungivoři vázaní na dřevokazné houby, které hojně narůstají na odumřelém dřevě. Překvapivě již pár let po gradaci jsou četnější i florikolní druhy navštěvující květy s tím, jak se v porostech objevují první kvetoucí byliny. Studie prokazuje, že rozpad lesa v důsledku gradace kůrovce výrazně podporuje biodiverzitu saproxylických organismů, a tedy se dá říci to, že tyto procesy mohou mít zásadní význam pro ochranu biodiverzity lesních ekosystémů.

Světlé lesy a jejich význam

Mgr. Lukáš Čížek, Ph.D., RNDr. Pavel Šebek, Ph.D.

Biologické centrum AV ČR, v. v. i.

Abstrakt nedodán.

Ščúrnica – dvacetiletý příběh bělokarpatského (pra)lesa

Ing. Jan Moravec, Mgr. Martina Kišelová

Český svaz ochránců přírody

Nejlépším způsobem, jak chránit přírodu, je uvědoměný vlastník. Takzvané „soukromé rezervace“, tedy plochy chráněné nikoli zákonem, ale z vlastní vůle majitele, jsou systémem ověřeným věkem (konec konců, nejstarší naše pralesní rezervace vznikly přesně takhle, tedy rozhodnutím vlastníka o jejich vyjmutí z běžného lesního hospodaření) a rozšířeným v různých podobách po

celém světě. Samozřejmě s výjimkou států, které nectí soukromé vlastnictví.

Pro správu takovýchto pozemků mnohde vznikají tzv. pozemkové spolky (land trusts). Jde obvykle o nestátní neziskové organizace zřízené právě ke správě vlastnických či užívacích práv k přírodně (či historicky) cenným nemovitostem a péči o ně. V České republice funguje hnutí po-

zemkových spolků již téměř 30 let. Jendou z jeho aktivit je kampaň Místo pro přírodu, jejímž cílem je právě vyhledávat a vykupovat přírodně cenné pozemky, případně pozemky vhodné k obnově přírody.

Bez nadsázky jednou z „vlajkových lodí“ Místa pro přírodu je Ščúrnica – horský les v nejsevernější části Bílých Karpat. Začátkem letošního roku to bylo právě dvacet let, kdy zde byly vykoupeny první pozemky. Tím začal dlouhý, v mnohém pozoruhodný a inspirativní příběh „lesa, kterému lidé dali volnost“ (jak projekt prezentuje jeho duchovní otec projektu Mirek Janík z Pozemkového spolku Kosenka).

Kdy nechat les „přírodě“ a kdy do něj naopak ve prospěch biodiverzity zasahovat? Je Ščúrnica skutečně pralesem? Co vlastně znamená „bez-zásahový les“ po administrativní stránce a co po stránce praktické? Chránit například v takovém lese zmlazení před okusem zvěří nebo nechránit? Jsme psychicky připraveni na to respektovat přírodní procesy i v případě, že začne les vypadat úplně jinak, než jak si v našich hlavách představujeme prales? Jak se Ščúrnica postupně rozšiřuje a na jaké problémy naráží? Jsou „soukromé rezervace“ přístupné veřejnosti? O tom všem a možná ještě i o leccems jiném bychom si s vámi rádi na konferenci Naše příroda popovídali.

Certifikace lesů FSC – odpovědné lesní hospodaření

Ing. Tomáš Duda

FOREST STEWARDSHIP COUNCIL® (FSC®), Česká republika

Význam lesů pro lidstvo je nenahraditelný, a přesto jsou lesy na celém světě pod velkým tlakem. V České republice jsou lesy dlouhodobě ve špatném zdravotním stavu – zásadně pozměněná druhová skladba, holosečné hospodaření, vysoké stavy spárkaté zvěře a v poslední době dopady změny klimatu se na podobě našich lesů zřetelně podepisují. Certifikační systém FSC,

který vznikl před 30 lety, je jedním z nástrojů, jak podpořit odpovědné hospodaření v lesích, které zohledňuje sociální, environmentální a ekonomické zájmy. Na světě je nyní certifikováno 158 mil. ha lesů, což představuje cca 5–10 % světových lesů. V Česku je certifikováno 69 vlastníků/správců lesů, kteří hospodaří na 130 000 ha (5 % lesů v ČR).

Motýli našich lesů

RNDr. Adam Véle, Ph.D., Ing. Jan Liška

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

Přednáška je rozdělena do dvou částí. V první části je v úvodu stručně prezentován stav lesních porostů v českých zemích a rámcové údaje

o biodiverzitě lesních živočichů se zaměřením na hmyz. Poté se již výklad soustředí na vlastní skupinu motýlů, nejprve v rovině obecných

informací o jejich diverzitě u nás a výskytu v lesích, dále pak podrobněji o jejich vazbě na lesní prostředí (zejména na vlastní lesní dřeviny), na jednotlivé typy lesů, zmíněna je problematika rozdílů v charakteru motýlích společenstev mezi přirozenými a kulturními lesy a otázky výzkumu a ochrany lesních motýlů. Druhá část přednášky se zabývá hospodářským (lesnickým) významem této skupiny hmyzu z hlediska historického i sou-

časného, jsou uvedeny hlavní druhy působící v našich podmínkách poškození lesních dřevin v hospodářských lesích a rozsahy jejich výskytu v posledních několika desetiletích, u nejdůležitějších druhů i informace o jejich kalamitách v minulosti, v závěru pak poznatky o současných způsobech signalizace a kontroly výskytu a možnosti tlumení gradací z hlediska zásad integrované ochrany lesa.

Kam jsme se v lesích posunuli za 5 let od minulé „lesní“ konference?

Ing. Milan Hron

Pro Silva Bohemica, z. s.

Proměna našich lesů v poslední dekádě je velice výrazná, změny jsou patrně nejintenzivnější od masivního zavádění hospodářských jehličnatých dřevin v 18. století. Jak jsme se z nich poučili? Co patrně vyvolají? A co asi bu-

de následovat? Všeobecný pohled na některá témata a konkrétní postřehy z nenápadné lesní oblasti Českomoravského mezihoří i názor na soužití vlastníků lesů a lesníků a ochrany přírody praktického lesního hospodáře.

Školní lesy – projekt ekocentra Chaloupky

Ing. Martin Kříž

Chaloupky o.p.s.

Abstrakt nedodán.

Role padlého dřeva a přítomnosti buku na malakofaunu hospodářských smrkových lesů: kolik padlého dřeva ve smrkčinách chybí?

Mgr. Kristina Svobodová, prof. RNDr. Michal Horsák, Ph.D.

Ústav botaniky a zoologie, Masarykova univerzita, Brno

Aktuální podoba lesního hospodaření představuje hrozbu pro většinu lesních druhů. Jednou ze skupin, která byla silně dotčena přeměnou

původních lesů na smrkové monokultury, jsou lesní plži. Plži jsou důležitou složkou lesních ekosystémů, podílí se na rozkladu organického ma-

teriálu a jsou součástí potravních řetězců, mimo jiné i jako zdroj vápníku. Kvůli své omezené aktivitě disperzi jsou také vhodnými indikátory dlouhodobě stabilního ekosystému a mohou sloužit jako deštníkový taxon. Tato práce se zabývá vlivem padlého dřeva a přítomnosti buku na diverzitu měkkýšů v hospodářských smrkových lesích, ve snaze navrhnout optimální management pro podporu této diverzity. Terénní výzkum probíhal ve čtyřech komplexech hospodářských lesů a čtyřech přírodních rezervacích, každá poblíž jednoho z hospodářských lesů. Terénní práce spočívaly v odběru vzorků, ručního sběru plžů a měření proměnných na pěti plochách v každém smrkovém lese a třech kontrolních plochách v každé z přírodních rezervací. Plochy v hospodářských lesích sledovaly gradient množství padlého dřeva a přítomnosti buku. Z každé plochy jsme odebrali čtyři jednotlivé vzorky listového opadu představu-

jící čtyři mesohabitaty: smrky, buky, padlé dřevo a matrix. Tento způsob dovolil porovnávat data na dvou škálách: mezi lesy a mesohabitaty mezi sebou. Analytickým zpracováním dat byl prokázán pozitivní vliv množství padlého dřeva na abundanci plžů i druhovou početnost. Kromě toho byly významnými faktory stupeň rozkladu padlého dřeva a přítomnost buků na ploše. Po odstranění vlivu půdního pH jsme zjistili, že minimálně 4 m³/ha padlého dřeva již můžou podpořit vyšší diverzitu plžů za předpokladu, že kusy dřeva jsou velké a v pokročilé fázi rozkladu. Jelikož je množství padlého dřeva v hospodářských lesích v Česku většinou pod námi zjištěnou hranicí, je nutné kombinovat přirozenou i řízenou tvorbu padlého dřeva. Do budoucna by bylo vhodné už při výsadbě stromů určit, které budou ponechány vlastnímu dožití a následně přeměně na padlé dřevo.

Ked' nejde les k študentovi...

Sú potrebné terénne exkurzie a cvičenia do lesných ekosystémov?

prof. Ing. Peter Urban, PhD.

Katedra biológie a environmentálnych štúdií, Fakulta prírodných vied,
Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica

O čo ide?

Uplatnenie absolventov univerzít v praxi si od nich vyžaduje nové vedomosti a zručnosti, na čo potrebuje dynamicky reagovať aj výučba a jej formy. Pre biologicky orientované študijné programy sú preto zaujímavé aj výzvy a príležitosti súvisiace napr. s globálnou (environmentálnou) krízou a jej dopadom v rôznych typoch prostredia. Medzi akreditované študijné programy Fakulty prírodných vied UMB v Banskej

Bystrici patria aj Učiteľstvo biológie v kombinácii a Environmentálna biológia. Ich štúdium nie je možné bez aktivít v teréne, vrátane terénnych exkurzií a cvičení do rôznych typov lesných ekosystémov Slovenska. Tvorí buď samostatné predmety, alebo sú súčasťou cvičení v rámci viacerých predmetov v bakalárskej i magisterskej forme štúdia.

Študentom by mali komplexne priblížiť a pomôcť názorne pochopiť najmä:

- les ako zložitý ekosystém, vrátane jeho štruktúry,
- heterogenitu a dynamiku lesných ekosystémov Slovenska v čase a priestore,
- prírodné procesy v lesných ekosystémoch,
- ekológiu a ekosystémové služby lesov,
- adaptácie lesných ekosystémov, resp. jednotlivých drevín a ich spoločenstiev na zmenu klímy,
- rozdelenia lesov – podľa ich kategórií (hospodárske, ochranné, osobitného určenia) a lesných vegetačných stupňov,
- biodiverzitu lesných ekosystémov a jej gradienty,
- význam mŕtveho dreva, jeho kontinuitu a diverzitu v čase,
- význam lesov s veľkým spoločenským významom, prírodných lesov, „pralesov a pralesových zvyškov“,
- úlohu kopytníkov a vrcholových predátorov v lesných ekosystémoch Slovenska,
- výskumné a monitorovacie aktivity v lesoch, vrátane monitoringu a reportingu biotopov a druhov európskeho významu, jeho silné a slabé stránky,
- rozličné prístupy k manažmentu i ochrane lesov, resp. návrhu mitigačných opatrení,
- princípy bezzásahovosti chránených území na lesnom pôdnom fonde a ich navrhovania (čo a prečo má byť chránené, meranie účinnosti, analýza medzier...),
- špecifiká hornej hranice lesa,
- využitie občianskej vedy (citizen science) pri monitoringu v lesoch,
- viaceré príklady tzv. dobrej praxe i dobrej komunikácie a spolupráce...

Okrem toho potrebujú študenti environmentálnej biológie získať prehľad o konkrétnych

aktivitách a ich dopadoch, ako aj dostať informácie „z prvej ruky“ (od ľudí z praxe). Študenti učiteľstva biológie zase potrebujú získať skúsenosti s „outdoorovým“ vyučovaním, vrátane questingu (didaktickej hry – sprostredkovania informácií prostredníctvom hravej formy), čo je mimoriadne dôležité aj pri súčasnom fenoméne „vymierania skúseností“ (extinction of experience – EOE) – od cudzení sa človeka prírode.

Prečo lesné ekosystémy?

Lesy pokrývajú až 41,4 % územia Slovenska. Výmera lesných pozemkov na Slovensku v r. 2022 bola 2 027 483 ha a výmera lesných porastov dosiahla v tom istom roku 1 954 760 ha. V lesných porastoch Slovenska tvoria listnaté lesy 46,0 %, prevažne listnaté 8,6 %, zmiešané lesy 20,2 %, ihličnaté a prevažne ihličnaté lesy 25,0 %. Výmera hospodárskych lesov v SR v roku 2022 bola 1 423,8 tis. ha (72,8 % výmery lesných porastov v SR %), ochranných lesov 340,5 tis. ha (17,4 %) a lesov osobitného určenia 190,4 tis. ha (9,7 %).

V chránených územiach (národnej sústave, európskej sústave Natura 2000) sa nachádzajú lesné porasty s výmerou 1,16 mil. ha. Organizácie v rezorte MŽP SR v r. 2022 obhospodarovali 78,2 tis. ha lesov.

Ako a kde ich spoznávať?

Terénne aktivity prebiehajú najmä na strednom Slovensku tak, aby študenti spoznali čo najviac rôznych území a v nich si prakticky vyskúšali viaceré aktivity. Vertikálne sú zastúpené lesy vo všetkých lesných vegetačných stupňoch, od podunajských lužných lesov a dubových lesov až po lesy na ich hornej hranici v Tatranskom národnom parku, Národnom parku Nízke Tatry,

Národnom parku Malá Fatra, CHKO Horná Orava. Exkurzií sa zúčastňujú aj kolegovia z praxe ochrany prírody, resp. lesníckych inštitúcií, ktorí priblížia konkrétne územia a vybranú problematiku. Študenti tiež majú možnosť spoznať a pochopiť:

- najstaršie lesné rezervácie, súčasné NPR Príboj, Badínsky prales, Dobročský prales, Babia hora a predmet ich ochrany,
- vertikálny gradient lesov v CHKO BR Poľana, od bukovo-dubových lesov v Hrochotskej doline, až po vrcholovú smrečinu v NPR Zadná Poľana,

- vyhlásenie prírodných rezervácií so spoločným názvom Pralesy Slovenska v roku 2021, ktorú tvorilo 76 prírodných rezervácií rozložených po celom Slovensku s celkovou výmerou 6 462,42 ha a princíp ich mapovania a zriadenia...

Okrem toho sa najnovšie zapájajú do akcie „Stromové unikáty (starí obri) na Poľane“ – drevin, ktoré sú výnimočné z viacerých hľadísk a zaslúžia si špeciálnu pozornosť.

„Poďakovanie projektu APVV-20-0108“.

Trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) trnem v oku českej verejnosti?

RNDr. Michaela Vítková, Ph.D., RNDr. Jiří Sádlo, CSc., Ing. Jan Pergl, Ph.D.,

prof. RNDr. Petr Pyšek, CSc.

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.

Severoamerický trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) se za téměř 400 let pěstování na evropském kontinentu stal důležitou součástí ekonomiky některých zemí a zapsal se do povědomí lidí jako tradiční prvek krajiny. V Maďarsku ho dokonce považují za národní strom. Už v minulosti se při pěstování akátových porostů vystřídal vlny obdivu (např. tzv. akátová mánie na přelomu 19. a 20. století) a nenávisti (např. velkoplošné kácení ve 30. letech 20. století, kdy byl akát označen za mezihostitele puklice švestkové). Před 10 lety vyvolal velký rozruch napříč Evropou návrh zařadit akát na tzv. „Unijní seznam“ (tj. Seznam invazních nepůvodních druhů s významným dopadem na EU) kvůli jeho schopnosti nekontrolovaně se šířit a způsobovat nevratné změny invadovaných ekosystémů. S postupující klimatickou změnou se navíc předpokládá jeho další

šíření do dosud nezasazených biotopů a rozšíření evropského areálu severovýchodním směrem. Zařazení na dotyčný seznam by pro členské země EU znamenalo velmi přísná omezení úmyslného pěstování akátu, a proto se bouřili zejména lesníci a včelaři z Maďarska, Itálie a Rumunska, kde výsadby akátu zabírají velké plochy a s jeho intenzivním hospodářským využitím se tam počítá i do budoucna.

Akát není možné hodnotit paušálně vzhledem k tomu, že je schopen kolonizovat extrémně širokou škálu stanovišť, kde se využívají různé pěstební postupy podle způsobu využití a liší se i mechanismy jeho invazního chování. Proto jsme ho zvolili jako modelový druh k vypracování návrhu tzv. stratifikovaného managementu, který zohledňuje ekologické vlastnosti a specifické stanovištní podmínky akátu, ale také socio-

ekonomické a environmentální aspekty (Sádlo a kol., NeoBiota 35: 1–34, 2017). Navržené postupy zahrnují gradient od péče (např. stromy v obcích) a tolerance (např. remízky v zemědělské krajině, které fungují jako refugium pro řadu rostlin a živočichů) přes pomalou přeměnu porostů řízenou sukcesí (např. ochranné lesy na svazích s konkurenčně silnými přirozenými dřevinami v sousedství) až po rychlou eradikaci při ohrožení ochranně cenných společenstev (zejména teplomilné trávníky či reliktní bory). Pro případ tolerovatelných porostů navrhli Brundu a kol. (NeoBiota 61: 65–116, 2020) globální pravidla udržitelného managementu, která maximalizují socioekonomické výhody pěstování nepůvodních dřevin a současně minimalizují riziko šíření do přilehlých oblastí.

V České republice se už akát jako lesnická dřevina nevysazuje a ani se to v budoucnosti

neplánuje. Díky jeho odolnosti vůči extrémním stanovištním podmínkám a znečištěnému prostředí se zdá být v souvislosti s klimatickou změnou perspektivním pro výsadby ve městech. Zde je větším rizikem než akát samý neúdržba okolních pozemků. Mediální titulky „Na akáty s radostí a herbicidem“ nebo „Zadat do aplikace, navrtat kmen a nalít herbicid“ by se měly přednostně týkat vybraných ochranně cenných biotopů. V ostatních případech je vždy nutné zohlednit lokální kontext a zvážit i další možnosti. Velkoplošná likvidace akátu tak není ani potřebná, ani technicky proveditelná (s ohledem na plochu akátových porostů v ČR). Cílem tohoto příspěvku bude podrobněji seznámit posluchače s ekologickými vlastnostmi akátu v různých typech biotopů a z nich vyplývajícím konceptem diferencovaného managementu, vedoucího k udržitelné budoucnosti akátu na území ČR.

Vzdělávání pro odolné lesy

Tento projekt je financován Evropskou unií v rámci Národního plánu obnovy.

Cílem projektu je rozšíření poznání o nutnosti změny lesního hospodaření s cílem dosáhnout lesů odolných proti dopadům změn klimatu, tedy s nepasečným hospodařením, s pestrou druhovou a prostorovou skladbou a bohatou biodiverzitou.

Podpořte náš časopis na

Donio

**POMOZTE NÁM
VYCHÁZET DÁL**

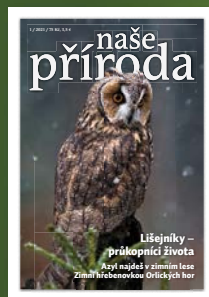
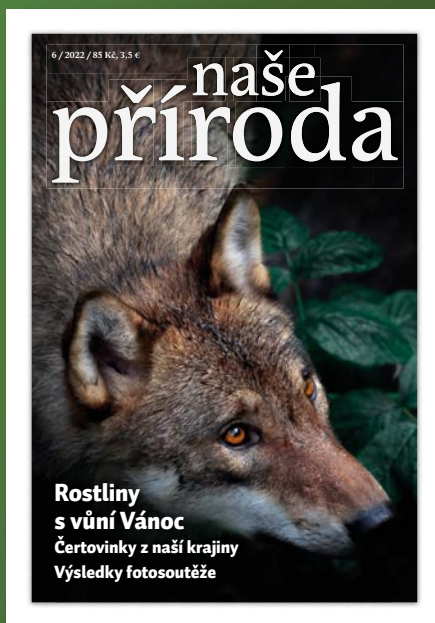
Více informací najdete
na **www.donio.cz/**
vydavejme-nasi-prirodu.

**Děkujeme,
že se k nám neobráátíte zády.**

naše
příroda

POZOR!

ČASOPIS NAŠE PŘÍRODA SEŽENETE
POUZE V PŘEDPLATNÉM!

**Starší čísla časopisu
Naše příroda
si můžete objednat...**

poštou: Naše příroda, z. s.,
Lazecká 297/51, 779 00 Olomouc
e-mailem: redakce@nasepriroda.cz
telefonem: +420 585 204 862

PŘEDPLATNÉ ZAJIŠŤUJE:

SEND Předplatné

send@send.cz, tel. 225 985 225, www.send.cz

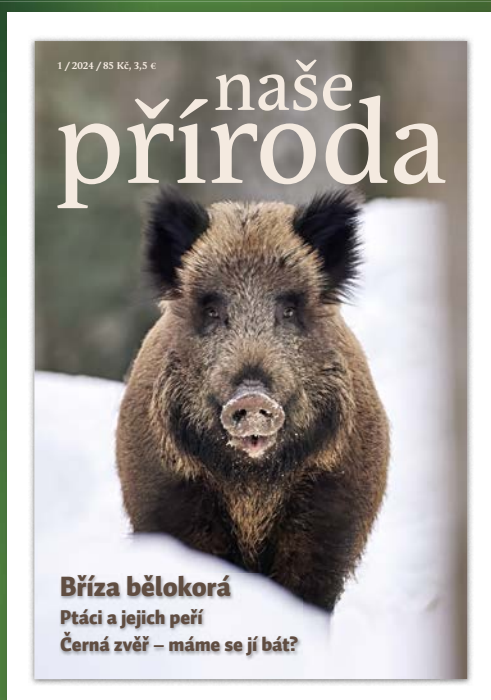
Půlroční předplatné: 255 Kč

Roční předplatné: 510 Kč

Bližší informace o časopise najdete na www.nasepriroda.cz

nebo na www.facebook.com/nasepriroda ►

Naše příroda

Naše příroda, z. s., je nezisková organizace vydávající stejnojmenný populárně naučný přírodovědný časopis se zaměřením na flóru, faunu a zajímavá místa České republiky i nejbližších států. Časopis vychází více než sedmáctým rokem a jeho poselství spočívá nejen v naučném charakteru, čtenářům časopisu redakce připravuje zajímavá témata, která nenásilným způsobem formují osobní přístup ke vnímání přírody, uvědomění si její jedinečnosti a významu ochrany. Předností časopisu Naše příroda je široké spektrum čtenářů od mládeže školního věku po starší generace laické i odborné veřejnosti. V rámci environmentální výchovy a osvěty zahrnuje rovněž články s ekologickou tematikou a mediálně podporuje nejrůznější projekty. Více se můžete dozvědět na www.nasepriroda.cz.

10. KONFERENCE

Naše příroda

ODOLNÉ LESY

10. prosince 2024 / Olomouc

Datum a místo konání

10. prosince 2024 / Clarion Congress Hotel Olomouc

Odborný garant

Ing. Jan Moravec

Český svaz ochránců přírody

Pořadatel

Naše příroda, z. s.,

ve spolupráci s ČSOP a ČSOP Vlašim

Lazecká 297/51, 779 00 Olomouc

www.nasepriroda.cz

IČ 22663495

Programové zajištění

Mgr. Vendula Pávková

pavkova@nasepriroda.cz

+420 777 714 679

www.konference-priroda.cz

10. konference Naše příroda

je spolufinancována v rámci projektu

Odolné lesy.

Editor sborníku: Mgr. Vendula Pávková

Zpracoval: SOLEN, s. r. o., Olomouc, IČ 25553933

Grafická úprava a sazba: Lucie Šilberská

Datum vydání: prosinec 2024

ISBN 978-80-7471-518-1

Foto na titulní straně: Michaela Vinterová

(Fotosoutěž Naše příroda 2023).

POŘADATELÉ

naše
příroda

ZÁŠTITA

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

ekolist.cz

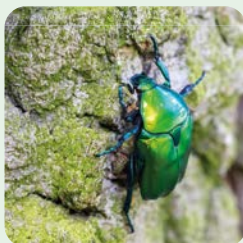
muzeum
VLASTIVĚDNÉ MUZEUM V OLOMOUCI

vesmír

Vzdělávání pro odolné lesy

odolnelesy.cz

Vzdělávací projekt

pro lesníky,
vlastníky lesů,
obce, školy i
veřejnost